

Андрій ОХОТНИКОВ¹,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-3725-1086>

¹ ПВНЗ «Європейський університет»

Прийняття: 15/05/2026
Рецензія: 21/05/2026
Публікація: 29/05/2026

DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2026-2-23>

РОЛЬ ІНСТИТУЦІЙНИХ ФАКТОРІВ ВЗАЄМОДІЇ ПІДПРИЄМСТВ НАФТОГАЗОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ ІЗ ЗОВНІШНІМИ СТЕЙКХОЛДЕРАМИ

JEL Класифікатор:
D21

This is an Open Access
article distributed
under the terms
of the [Creative Commons
CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

© Охотніков А.,
2026

Стаття присвячена дослідженню впливу інституційних факторів на процес взаємодії підприємств нафтогазового сектору із зовнішніми стейкхолдерами. Наголошується, що у сучасних умовах нафтогазовий комплекс посідає особливе місце в структурі національної економіки України. Ціла низка факторів, серед них й ресурсного характеру, визначають його роль у економічному розвитку нашої держави. Динаміка нафтогазового сектору багато в чому залежить від стану інституційного середовища.

Мета статті – оцінити вплив інституційних факторів на взаємовідносини підприємств нафтогазового сектору із зовнішніми стейкхолдерами в Україні.

Для досягнення мети статті використано такі методи наукового пізнання: системний метод (для визначення характеристик інституційного середовища), аксіоматичний метод (для ідентифікації зовнішніх стейкхолдерів), методи аналізу та синтезу (для оцінки впливу інституційного середовища на взаємовідносини підприємств нафтогазового комплексу з зовнішніми стейкхолдерами).

Доведено, що саме інституційні фактори є, багато в чому, визначальними в процесі ідентифікації зовнішніх зацікавлених сторін та врахуванні їхніх інтересів у діяльності нафтогазових підприємств України. Отримані результати можуть використовуватися українським нафтогазовим бізнесом у його корпоративних стратегіях для формування механізмів ефективної взаємодії із зовнішніми стейкхолдерами.

ISSN 2786-5339 ([print](#))
ISSN 2786-5347 ([online](#))

Ключові слова: економічні інститути, інституційне середовище, нафтогазовий сектор, підприємства нафтогазового сектору, стейкхолдери, зовнішні стейкхолдери, економічні інтереси стейкхолдерів.

Andrii OKHOTNIKOV

THE ROLE OF INSTITUTIONAL FACTORS IN THE INTERACTION OF UKRAINE'S OIL AND GAS SECTOR ENTERPRISES WITH EXTERNAL STAKEHOLDERS

The article examines the influence of institutional factors on the interaction between oil and gas sector enterprises and their external stakeholders. An analysis of domestic scholars' works on the principles and methodological approaches to identifying external stakeholders and determining their economic interests has been conducted. It has been established that oil and gas complex enterprises possess significant distinctive characteristics in terms of stakeholder relations, driven primarily by the role of oil and gas in the contemporary model of the global economy.

The purpose of the article is to assess the impact of institutional factors on the relationship between oil and gas sector enterprises and external stakeholders in Ukraine.

To achieve the purpose of the article, the following methods of scientific knowledge were used: the system method (to determine the characteristics of the institutional environment), the axiomatic method (to identify external stakeholders), methods of analysis and synthesis (to assess the impact of the institutional environment on the relationship between oil and gas sector enterprises and external stakeholders).

It is emphasized that under current conditions, the oil and gas complex occupies a special place in the structure of Ukraine's national economy. A range of factors, including those of a resource nature, determine its role in the country's economic development. A severe and prolonged energy resource deficit — a defining characteristic of Ukraine's economy — transforms the oil and gas complex into a powerful driver of economic development and substantially broadens the circle of its external stakeholders.

The dynamics of the oil and gas sector depend largely on the state of the institutional environment, which in Ukraine is characterized by significant imbalances and underdeveloped components. For many years, the state has failed to establish effective rules of the game in the domestic oil and gas market. As a result, institutional factors are largely determinative in the process of identifying external

stakeholders and accounting for their interests in the operations of Ukraine's oil and gas enterprises. Quite frequently, the activities of oil and gas sector enterprises are shaped by non-economic factors, which constitute an additional source of negative pressure on their relationships with external stakeholders. It is stressed that Ukrainian oil and gas businesses must ground their corporate strategies, among other things, in mechanisms for effective engagement with external stakeholders. In this context, it is recommended that oil and gas complex enterprises adopt a project-based approach to stakeholder relationship management. This will enable them to account for the state and dynamics of the institutional environment in their interactions with external stakeholders.

Keywords: economic institutions, institution environment, oil and gas sector, oil and gas sector enterprises, stakeholders, external stakeholders, economic interests of the stakeholders.

Постановка проблеми. Нафтогазовий комплекс вже з перших років незалежності зайняв особливу нішу в архітектоніці національної економіки України. В його функціонуванні перетнулися економічні, фінансові та, багато в чому, політичні інтереси провідних вітчизняних фінансово-промислових груп. Звідси – і суттєвий вплив на процеси в українському суспільстві. Більше того, саме динаміка нафтогазового комплексу часто слугує індикатором розвитку економічних тенденцій в Україні. Зважаючи на таку роль, до процесів на рівні нафтогазового комплексу прикута особлива увага як у наукових колах, так і в експертному середовищі. В цьому контексті привертають увагу і взаємовідносини підприємств цього сектору із зовнішніми стейкхолдерами. Саме у цій площині найбільш виразно виявляються усі переваги та дисбаланси функціонування нафтогазових підприємств в Україні. Очевидно, що їх відносини із зацікавленими сторонами визначені, насамперед, інституційними факторами. Саме тому питання стану та динаміки інституційного середовища діяльності нафтогазових підприємств є актуальним як з позиції відносин зі стейкхолдерами, так і в контексті загальних результатів діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика взаємодії сучасних підприємств нафтогазового комплексу із зовнішніми стейкхолдерами, вплив інституційних чинників на ці процеси досліджувалися в наукових працях багатьох закордонних та вітчизняних вчених.

Зокрема І. Попадинець окреслює основні групи стейкхолдерів підприємств нафтогазового комплексу та детермінує їх інтереси [1]. Надалі пропонуються методики діагностування стейкхолдерів підприємств, які «...характеризуються своєю простотою у використанні та швидкістю

діагностування, що дає змогу миттєво реагувати на проблемні місця у співпраці з стейкхолдерами нафтогазових підприємств» [1].

Так само, в праці Г. Коптевої в основу дослідження взаємодії підприємств нафтогазового сектору зі стейкхолдерами покладено теорію ресурсної залежності. Авторка зазначає: «Згідно з цим підходом типологізації класифіковано взаємозалежності як критичні (життєво важливі), стратегічні (важливі для довгострокового розвитку) та ситуативні (актуальні лише в певному контексті)» [2], і саме ці види залежностей використано для ідентифікації та пріоритизації стейкхолдерів нафтогазових підприємств.

У статті В. Скриль розкрито вплив інституційних факторів на ефективність видобутку нафти і газу в Україні [3]. У цій науковій праці розроблено модель, яка «...базується на п'яти ключових складових, а саме: державному регулюванні, інвестиційних інститутах, цифрових системах управління, механізмах страхування ризиків та впровадженні ESG- стандартів, що забезпечує баланс інтересів стейкхолдерів і створює передумови сталого розвитку сектору» [3]. У статті неодноразово наголошується, що нині на ринку нафти і газу сформовано численні «інституційні пастки», які не дають можливості інтенсифікувати діяльність його суб'єктів.

Макроекономічні чинники, які визначають інвестиційний клімат в нафтогазовому секторі України, розглядаються в роботі В. Мазуренка [4]. Цей науковець зазначає, що серед чинників покращення інвестиційного клімату в нафтогазовому секторі треба виділити і «...розвиток інституційного середовища, що охоплює підвищення компетенцій органів державного управління та створення сприятливих умов для взаємодії бізнесу та держави» [4]. Серед іншого В. Мазуренко вказує на необхідність забезпечення прозорості дозвільних процедур на нафтогазовому ринку України.

У науковій праці Д. Донець здійснено систематизацію функціонування державних, а також міжнародних інституцій нафтового ринку, з врахуванням попиту, пропозиції та цін на нафтопродукти в конкретний період часу [5]. В інших наукових працях розкривається проблематика стейкхолдерів нафтогазових підприємств [6].

Загалом можна зробити висновок, що питання впливу інституційного середовища на взаємодію підприємств нафтогазового комплексу зі стейкхолдерами потребують додаткового вивчення, особливо, зважаючи на їх роль в структурі національної економіки України.

Мета статті – оцінити вплив інституційних факторів на взаємовідносини підприємств нафтогазового сектору із зовнішніми стейкхолдерами в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. З метою досягнення мети дослідження критично важливо розкрити дві теоретичні позиції: по-перше, щодо сутності поняття «інституційне середовище»; по-друге, щодо складу зовнішніх інвесторів підприємств нафтогазового сектору.

У контексті першого питання зауважимо, що у вітчизняних академічних джерелах зустрічається використання поняття «інституціональне середовище» поряд із поняттям «інституційне середовище». Не заглиблюючись у першопричини таких розбіжностей, зазначимо, що надалі ми орієнтуватимемося на обидва підходи, оскільки часто вони описують одні і ті самі економічні явища та процеси.

Так, в одній із наукових праць наведене таке визначення: «Інституціональне середовище охоплює систему правових, економічних та організаційних механізмів, які визначають умови ведення бізнесу...» [7]. Фактично у цьому підході мова йде про інституціональне середовище як множину певних елементів макросередовища, які впливають на діяльність сучасних підприємств. Сюди віднесено правові, економічні та організаційні механізми.

В іншій науковій праці використовується такий підхід: «Інституційне середовище — це цілісна система правил, інститутів і умов, що визначають характер і ефективність економічної діяльності» [8]. Тут же наголошується, що бізнес-середовище є системою, яка функціонує під впливом, насамперед, інституційних чинників.

Насамкінець наведемо таке визначення, яке зустрічається у фаховій літературі: «Інституційне середовище — це набір формальних та неформальних інститутів (правил і норм, моральних та етичних принципів) регулювання економічних взаємовідносин й організації (інституції), які здійснюють виконання цих норм і правил» [9].

Загалом слід зазначити, що досі українська економічна наука немає єдності у питанні використання термінів «інститут» та «інституція». Досить часто їх ототожнюють, тоді як не менш поширеною є і думка, яка стверджує, що інституції — це організації, тоді як інститути — набори певних формальних і неформальних правил. Звідси, на наш погляд, і вже згадувані вище розбіжності у використанні понять «інституційне середовище» та «інституціональне середовище».

З метою більш чіткого розуміння інституційного середовища діяльності підприємств нафтогазового комплексу, зупинимось на питанні виділення формальних та неформальних інститутів. До формальних інститутів належать: кодекси, закони, підзаконні акти, тоді як до неформальних — звичаї, правила поведінки, етичні норми тощо. Зрозуміло, що найбільш впли-

вовими для підприємств нафтогазового комплексу є формальні інститути, але не треба виключати і ролі неформальних інститутів. При цьому треба зважати, що формальні та неформальні інститути постійно еволюціонують, видозмінюються, а також є взаємозалежними та взаємодоповнюючими. Відповідно, такі інституційні зміни є виключно важливими для розвитку як окремої бізнес-одиниці, так і усього нафтогазового комплексу.

На сучасному етапі розвитку економічної науки серед вчених немає єдності щодо складу інституційного середовища підприємства (бізнесу). Найчастіше до його складників належать: правова система, економічна інфраструктура, державні інституції, серед них – регулятори, інститут права власності, система соціального захисту тощо. Зрозуміло, що невизначеність у питанні складу інституційного середовища викликає очевидні проблеми з позиції оцінки впливу інституційних змін на діяльність нафтогазового комплексу України.

Щодо ідентифікації зовнішніх стейкхолдерів, то в цьому питанні науковці [10] найчастіше мають на увазі акціонерів, інвесторів, кредиторів, державні органи влади, місцеві органи влади, клієнтів, постачальників, конкурентів, громадські організації тощо. Зауважимо, що склад зовнішніх стейкхолдерів підприємств нафтогазового комплексу не є константою, а також змінними є й економічні інтереси цієї групи стейкхолдерів.

Все зазначене суттєво ускладнює можливість оцінки впливу інституційного середовища на взаємовідносини підприємств нафтогазового комплексу із зовнішніми зацікавленими сторонами. Поряд з цим, очевидно, що значною мірою оцінити інституційне середовище нафтогазових підприємств можна через призму загальних умов ведення бізнесу в Україні, зокрема – за допомогою різноманітних рейтингів та індексів.

Зрозуміло, що початок повномасштабного вторгнення у лютому 2022 року став, багато в чому, новою відправною точкою для вітчизняного бізнесу, а умови підприємницької діяльності суттєво погіршилися (в окремих регіонах – навіть стали неможливими). Більше того, зважаючи на виклики війни більшість міжнародних інституцій тимчасово припинили розрахунок рейтингів для України. Проте навіть на основі обмежених в часовому вимірі дані можна зробити важливий висновок – інституційне середовище бізнесу в Україні поступово покращується, але прогрес є недостатньо швидким.

Так, в рейтингу Doing Business за результатами 2013 року Україна посідала 137 місце, а вже у 2020 році (останній рік розрахунків) – 64 місце [11]. Певний час рейтинг України коливався в діапазоні 70 – 80 місць, але подальшого прогресу досягнути не вдалося. В подальшому Світовий банк

відмовився від розрахунку цього показника через виявлені проблеми у методології, а інший запропонований показник для України через воєнні дії тимчасово не розраховується.

Наразі для оцінки бізнес-клімату в Україні можна використати дані Європейської Бізнес Асоціації, яка серед інших розраховує Індекс інвестиційної привабливості, Митний Індекс, Податковий Індекс, Судовий Індекс [12]. Станом на кінець 2025 року в дослідженні вказувалося, що для Податкового Індексу притаманна позитивна динаміка, для Митного Індексу – нейтральна динаміка, для Судового Індексу – позитивна динаміка у порівнянні з попереднім періодом.

Які висновки можна зробити, аналізуючи наведені дані в контексті взаємовідносин підприємств нафтогазового сектору із зовнішніми стейкхолдерами? Тут, насамперед, потрібно говорити про багатовекторний вплив, напрям якого, на наш погляд, слабко залежить від особливостей кожної групи стейкхолдерів. Як приклад, якщо аналізувати взаємовідносини із інвесторами та акціонерами, то тут однозначним є негативний вплив. Кожен інвестор/акціонер налаштований отримати прибуток на вкладений капітал. Відповідно, деформації бізнес-середовища, як складника інституційного середовища, ускладнюють реалізацію такого сценарію, а потенційні збитки змушують інвесторів відмовитися від вкладання наявних у них фінансових ресурсів. Так, за даними Державної служби статистики України за результатами 2024 року в Україні було 28,5 % збиткових підприємств, у 2023 році їх питома вага складала 29,3 %, у 2022 році – 34,2 % [13].

Особливо гострою є реакція іноземних інвесторів, які саме від інвестицій в українські проекти очікують отримати високу норму прибутку. Як приклад, у 2020 році відтік іноземного капіталу з України перевищив 800 млн дол. США, неоднозначними були тенденції і у 2021 році, але офіційна статистика зафіксувала збільшення прямих іноземних інвестицій на +6,6 млрд дол. США. Однак варто визнати об'єктивний факт – Україна програє конкурентну боротьбу на світовому інвестиційному ринку, що суттєво ускладнює взаємовідносини підприємств (зокрема й нафтогазового сектору) із акціонерами та інвесторами.

Саме у цій площині знаходяться витоки багаторічної проблеми української промисловості – значного технологічного відставання від економічно розвинених країн. Капітальні інвестиції в Україні за даними 2024 року в добувній промисловості 59,4 млрд грн, в переробній промисловості – 82,9 млрд грн, у виробництві коксу та продуктів нафтоперероблення – лише 1,2 млрд грн [13]. Такі обсяги капітальних інвестицій жодним чином не здатні компенсувати існуючу різницю в технологічному розвитку промисловості України

та розвинених країн, ще й зважаючи на те, що саме промислові підприємства досить часто ставали об'єктами атак ворога і зазнали значних руйнувань, а в окремих випадках — були знищені та припинили свою діяльність. Саме на 2025 — 2026 рр. припадає пікова кількість атак на об'єкти видобутку, зберігання газу та газорозподільчі мережі. Ще на початку повномасштабного вторгнення була спроба агресора створити штучний дефіцит нафтопродуктів через постійні атаки на відповідні об'єкти їх переробки та зберігання.

Акціонери та інвестори належать до тієї групи зовнішніх стейкхолдерів, яка забезпечує нафтогазові підприємства фінансовими ресурсами. В цьому контексті ситуація ускладнюється і тим, що вітчизняний нафтогазовий бізнес не має доступу і до боргового капіталу, що формує цілий ряд проблем ще з однією групою зовнішніх зацікавлених сторін — кредиторами. Ринок корпоративних облигацій в Україні розвинений надзвичайно слабо, оскільки значний бюджетний дефіцит змушує державу проводити активні запозичення на внутрішньому та зовнішньому ринку, що в підсумку «витісняє» з цього сегменту облигації приватних емітентів. Фактично, нині чи не єдиним шляхом залучення боргового капіталу в Україні є банківське кредитування, але його умови ні за строками, ні за вартістю не є оптимальними для вітчизняних нафтогазових підприємств. Дані Національного банку України свідчать, що кредити терміном більше 5 років у 2025 році становили лише 13,2 % від загального обсягу, а процентна ставка за новими кредитами терміном 5 років і більше нефінансовим корпораціям склала 10,9 % [14].

Надзвичайно складно релевантно оцінити вплив інституційного середовища на взаємовідносини підприємств нафтогазового сектору із такою групою стейкхолдерів, як споживачі. Тут можна виділити дві основних підгрупи — населення та бізнес, кожна з яких переслідує власні інтереси у взаємовідносинах з підприємствами нафтогазового комплексу. Проте, безвідносно того, чи це кінцеве споживання нафтопродуктів та газу населенням, чи споживання в рамках операційної діяльності бізнес-одиниць, очевидно, що усі споживачі зацікавлені, насамперед, у цінovій оптимізації за умови дотримання якості продуктів нафтопереробки та газу. З позиції інституційного середовища тут варто вести мову про формування та функціонування ефективних конкурентних механізмів та ринкове ціноутворення. Зважаючи на колосальну залежність національної економіки від експорту нафтопродуктів, на перший план виходять механізми державного регулювання діяльності підприємств нафтогазового комплексу, як складники інституційного середовища. Водночас, треба визнати, що перед державою стоять складні завдання у цій сфері. З одного боку, вона має сформувати дієву систему регулювання та контролю за відповідними

сегментами економіки України, з іншого – уникнути надмірного тиску на бізнес, щоб не допустити ринкових дисбалансів. Спеціальним законодавством визначено, що основними завданнями державного регулювання нафтогазової галузі є: сприяння конкуренції у нафтогазовому комплексі; забезпечення проведення цінової та тарифної політики в нафтогазовому комплексі; захист прав усіх суб'єктів відносин, що виникають у зв'язку з геологічним вивченням нафтогазоносності надр, розробкою родовищ нафти і газу, переробкою нафти і газу, зберіганням, транспортуванням та реалізацією нафти, газу та продуктів їх переробки, споживачів нафти і газу та працівників галузі [15]. Проте у фаховій літературі [16] наводяться численні фактори, які впливають на дієвість використання регуляторних інструментів державою на нафтогазовому ринку.

Висновки та пропозиції. Проведений аналіз дає можливість зробити висновок про існування тісного зв'язку між інституційним середовищем, в якому функціонують підприємства нафтогазового комплексу України, та рівнем їх взаємовідносин із зовнішніми стейкхолдерами. Нафтогазовий комплекс змушений будувати свої корпоративні стратегії (зокрема і щодо відносин із зацікавленими сторонами) в умовах недосконалих формальних та неформальних інститутів. Інституційні «провали» нафтогазового ринку України визначені, насамперед, високою ресурсною залежністю нашої держави, надмірною «політизацією» відносин на цьому ринку, неефективною державною політикою. Подолання існуючих проблем можливе виключно на засадах реалізації пакету інституційних трансформацій, спрямованих, серед іншого, на формування ефективної взаємодії підприємств нафтогазового комплексу із зовнішніми стейкхолдерами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Попадинець І. Діагностування стейкхолдерів нафтогазових підприємств. *Економічний простір*. 2018. № 135. С. 121 – 131. DOI: <https://doi.org/10.30838/PES.2224.290818.181.188>.
2. Коптева Г. Ідентифікація та пріоритизація стейкхолдерів нафтогазових підприємств за критерієм ресурсної залежності. *Вісник НТУ «ХПІ» (економічні науки)*. 2025. №3. С. 25 – 34. DOI: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2025.3.25>.
3. Скриль В. Інституційне середовище забезпечення ефективності нафтогазовидобутку в Україні. *Актуальні питання економічних наук*. 2026. №2. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19091526>.
4. Мазуренко В. Макроекономічні чинники формування інвестиційного клімату нафтогазового ринку України. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2025. №10. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17309478>.

5. Донець Д. Інституційні детермінанти формування нафтового ринку в умовах сучасної світової енергетичної політики. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2024. № 1. С. 89 – 98. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.1.20.89-98>.
6. Процюк І. Чинники формування кризового потенціалу нафтогазових підприємств. *Стратегія економічного розвитку України*. 2013. № 32. С. 123 – 131.
7. Лопатка С. Інституціональне середовище функціонування підприємств будівельного сектора у процесі євроінтеграції. *Академічні візії*. 2024. №29. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15454040>.
8. Янчак Ю. Інституційна природа бізнес-середовища та її роль у розвитку національної економіки. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2026. №93. DOI: <https://doi.org/10.18664/btie.93.356953>.
9. Сльозко Т. Розвиток системи бухгалтерського обліку в інституціональному середовищі. *Вісник КНТЕУ*. 2012. № 3. С. 84 – 93.
10. Дегтярьова І. Економічна діагностика. Суми: СумДУ. 2012. 112 с.
11. Explore pillar, topic, and economy data. The World Bank. URL: <https://www.worldbank.org/en/businessready/data?> (дата звернення: 6.05.2026).
12. Дослідження та аналітика. Європейська Бізнес Асоціація. URL: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analytika/> (дата звернення: 6.05.2026).
13. Статистична інформація. Державна служба статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 6.05.2026).
14. Статистика фінансового сектору. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial> (дата звернення: 6.05.2026).
15. Закон України «Про нафту і газ» № 2665-III від 12.07.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2665-14#Text> (дата звернення: 6.05.2026).
16. Кривов'яз Е. Нафтогазова галузь як об'єкт державного регулювання та предмет адміністративно-правового регулювання. *KELM*. 2023. № 7. С. 421 – 424. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2023.7.70>.

REFERENCES

1. Popadynets I. Diahnostuvannia steikkholderiv naftohazovykh pidpriemstv. *Ekonomichniy prostir*. 2018. No 135. Pp. 121 – 131. DOI: <https://doi.org/10.30838/PES.2224.290818.181.188>.
2. Koptieva H. Identyfikatsiia ta priorytyzatsiia steikkholderiv naftohazovykh pidpriemstv za kryteriiem resursnoi zalezhnosti. *Visnyk NTU «KhPI» (ekonomichni nauky)*. 2025. No 3. Pp. 25 – 34. DOI: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2025.3.25>.
3. Skryl V. Instytutsiine seredovyshe zabezpechennia efektyvnosti naftohazovydobutku v Ukraini. *Aktualni pytannia ekonomichnykh nauk*. 2026. No 2. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19091526>.

4. Mazurenko V. Makroekonomiczni chynnyky formuvannia investytsiinoho klimatu naftohazovoho rynku Ukrainy. *Zdobutky ekonomiky: perspektyvy ta innovatsii*. 2025. No 10. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17309478>.
5. Donets D. Instytutsiini determinanty formuvannia naftovoho rynku v umovakh suchasnoi svitovoi enerhoresurnoi polityky. *Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu*. 2024. No 1. Pp. 89 – 98. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.1.20.89-98>.
6. Protsiuk I. Chynnyky formuvannia kryzovoho potentsialu naftohazovykh pidpriemstv. *Stratehiia ekonomichnoho rozvytku Ukrainy*. 2013. № 32. Pp. 123 – 131.
7. Lopatka S. Instytutsionalne seredovyshche funktsionuvannia pidpriemstv budivelnogo sektora u protsesi yevrointehratsii. *Akademichni vizii*. 2024. No 29. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15454040>.
8. Ianchak Yu. Instytutsiina pryroda biznes-seredovyshcha ta yii rol u rozvytku natsionalnoi ekonomiky. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*. 2026. No 93. DOI: <https://doi.org/10.18664/btie.93.356953>.
9. Slozko T. Rozvytok systemy bukhhalterskoho obliku v instytutsionalnomu seredovyshchi. *Visnyk KNTEU*. 2012. No 3. Pp. 84 – 93.
10. Dehtiarova I. Ekonomichna diahnostyka. Sumy: SumDU. 2012. 112 p.
11. Explore pillar, topic, and economy data. The World Bank. URL: <https://www.worldbank.org/en/businessready/data?> (data zvernennia: 6.05.2026).
12. Doslidzhennia ta analityka. Yevropeiska Biznes Asotsiatsiia. URL: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analalyka/> (data zvernennia: 6.05.2026).
13. Statystychna informatsiia. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. URL: <https://ukrstat.gov.ua/> (data zvernennia: 6.05.2026).
14. Statystyka finansovoho sektoru. Natsionalnyi bank Ukrainy. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial> (data zvernennia: 6.05.2026).
15. Zakon Ukrainy «Pro naftu i haz» № 2665-III vid 12.07.2001 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2665-14#Text> (data zvernennia: 6.05.2026).
16. Kryvoviaz E. Naftohazova haluz yak ob'ekt derzhavnogo rehuliuвання ta predmet administratyvno-pravovoho rehuliuвання. *KELM*. 2023. No 7. Pp. 421 – 424. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2023.7.70>.